

LITERATURTAGE AN DER NEISSE

DNI LITERATURE NAD NYSA

IN THE MIDDLE AND NOWHERE

19–23.04.2023
GÖRLITZ-ZGORZELEC

www.literaturtage.eu

Drodzy Przyjaciele literatury, Szanowni Goście,

witamy Was serdecznie w Europa-Mieście Zgorzelec/Görlitz na Dniach Literatury nad Nysą, których gospodarzem nasze podwójne miasto jest już po raz piąty.

Literatura wzbogaca nasze życie, pokazuje nam życie innych i inną perspektywę, pobudza myśli i emocje, inspiruje do przemyśleń i refleksji. Pomaga nam lepiej zrozumieć otaczający nas świat i siebie samych.

Wśród innych regionów nasz polsko-niemiecko-czeski trójstyk granic wyróżnia się bogactwem kulturowych tradycji. Jednak również tu, w centrum Europy, doświadczyliśmy w XX wieku dramatycznych i bolesnych zmian. Dzisiejsze życie w zjednoczonej Europie pozwala nam docenić nasze wspólne dziedzictwo kulturowe i lepiej zrozumieć różnice, napięcia i sprzeczności.

Dzięki literaturze możemy na nowo odkrywać kulturowe pejzaże Europy Środkowej i mamy szansę wspólnie spoglądać w przyszłość. To pewne, że żadne miasto nie nadaje się do tego lepiej niż nasze Europa- Miasto Zgorzelec/Görlitz, które w tym roku obchodzi swoje 25-lecie. Dni Literatury nad Nysą to niewątpliwie kamień milowy dla naszej współpracy kulturalnej i procesu budowania tożsamości wspólnego miasta. Co roku dzieła międzynarodowych autorów układają się w imponujący program literatury współczesnej, zapraszając do odkrywania i przeżywania historii na nowo, razem z nimi.

Wszystkim partnerom współpracującym przy tym projekcie serdecznie dziękujemy za zaangażowanie i organizację tak wielu różnorodnych formatów spotkań, a Wam, drodzy Goście, życzymy wielu inspirujących doznań literackich podczas piątych Dni Literatury nad Nysą.

Octavian Ursu
Nadburmistrz Miasta Görlitz

Rafał Gronicz
Burmistrz Miasta Zgorzelec

Drodzy Państwo,

w tym roku Dni Literatury nad Nysą obchodzą mały jubileusz – odbywają się po raz piąty. Ten polsko-niemiecki festiwal literatury, powołany do życia w 2014 roku, na stałe wpisał się w kalendarz kulturalny Europa-Miasta Görlitz-Zgorzelec. Po latach pandemii i kultury w trybie kryzysowym, w tym roku szczególnie cieszymy się na spotkania z ciekawymi gośćmi i publicznością z obu stron Nysy.

Tegoroczne Dni Literatury nad Nysą, których motto brzmi „In the Middle and Nowhere”, poświęcone są dychotomii centrum – peryferie. Program podejmuje różne aspekty tego tematu w odniesieniu do aktualnych debat społecznych i trendów literackich. Geograficzne, społeczne i historyczno-kulturowe wymiary centrum i peryferii, jak również wzajemne oddziaływanie i napięcia między nimi znajdują odzwierciedlenie w koncepcji poszczególnych festiwalowych wydarzeń.

I tak, oczywiście, tegoroczna edycja polsko-niemieckich Dni Literatury nie może być niepolityczna. Biorąc pod uwagę wojnę w Ukrainie zależy nam na dyskusji o stereotypach i uprzedzeniach w stosunku do tego kraju uważanego powszechnie przez długi czas za mało interesujący, nieistotny i prowincjonalny, zależy nam na zmianie perspektywy na opartą na empatii i wzajemnym szacunku. Uwzględniając fakt, że celem rozpoczętej przez Rosję dn. 24 lutego 2022 roku wojny jest nie tylko zniszczenie suwerennego demokratycznego państwa, ale również pozbawienie go dziedzictwa kulturowego, znaczenie kultury i literatury jest aktualnie ogromne. Z tego powodu w ramach naszego festiwalu chcemy podkreślić i uhonorować zaangażowanie autorów z Ukrainy i/lub autorów związanych z tym krajem w ich walce o zachowanie ukraińskiej tożsamości kulturowej.

Cieszymy się na pięć dni z literaturą nad Nysą oraz na spotkania i rozmowy z Państwem!

dr Magdalena Gebala
kurator, Niemieckie Forum Europy
Środkowej i Wschodniej

Środa | 19.04.2023

Peryferie pamięci

Spotkanie autorskie z Karoliną Kuszyk i jej książką *Poniemieckie*

godz. 19:00 | Kulturforum Synagoga Görlitz
Wstęp: 8 / 5 €

Prowadzenie: dr Mateusz Hartwich, Berlin

Piątek | 21.04.2023

Peryferie pamięci

Spotkanie autorskie z Karoliną Kuszyk i jej książką *Poniemieckie*

godz. 17:00 | Miejski Dom Kultury Zgorzelec
Wstęp wolny

Prowadzenie: dr Łukasz Tekieła, Lubań

Donnerstag – Czwartek | 20.04.2023

Znajoma nieznajoma. Jak pisać o Ukrainie? Spotkanie dla uczniów

Goście: Yuriy Gurzhy i Ira Peter

godz. 10:00 | szkoła Augustum-Anne-Gymnasium Görlitz

Prowadzenie: dr Carsten Schmidt, Görlitz

Kosmos prowincja

Spotkanie autorskie z Ziemowitem Szczerkim i Thomasem Weilerem

godz. 20:00 | Kulturforum Synagoga Görlitz
Wstęp: 8 / 5 €

Prowadzenie: Dorota Danielewicz, Berlin

Uroczyste otwarcie - Kosmos Ukraina

Dyskutują Yuriy Gurzhy, Ira Peter i Ziemowit Szczerek

godz. 19:00 | Kulturforum Synagoga Görlitz
Wstęp wolny

Prowadzenie: Marcel Beyer, Drezno

Sobota | 22.04.2023

Wrocław ocalałych

Premiera tłumaczenia na język niemiecki z autorką książki Mieczysławą Wazacz

godz. 16:00 | Kulturforum Synagoga Görlitz
Wstęp wolny

Prowadzenie: prof. dr hab. Jan Wolski, Rzeszów

Wprowadzenie: Agnieszka Bormann, Görlitz

Wydarzenie organizowane przez Referat ds. kultury Śląska przy Muzeum Śląskim w Görlitz

Regiony wobec wyzwań. Przykład Zagłębia Ruhry, Łużyc i Górnego Śląska

Goście spotkania: dr Julia Gabler, Jan Opielka i Gregor Sander

godz. 20:00 | Kulturforum Synagoga Görlitz
Wstęp: 8 / 5 €

Prowadzenie: Cornelius Pollmer, Lipsk

Niedziela | 23.04.2023

Śląsk. Krajobraz ucieczki i schronienia

Spotkanie z Christiane Hoffmann (*Wszystko, czego nie pamiętamy*) i Andrea F. Behr

godz. 16:00 | Kulturforum Synagoga Görlitz
Wstęp: 8 / 5 €

Prowadzenie: dr Andreas Kossert, Berlin

Kosmos emigracja

Schocken. Niemiecka biografia (IL/D 2021, reż.: Noemi Schory, 82 min, niem. wersja językowa)

godz. 19:00 | Kulturforum Synagoga Görlitz
Wstęp: 6 / 4 €

Wprowadzenie: dr Magdalena Gebala, Poczdam

Peryferie pamięci

Spotkanie autorskie z Karoliną Kuszyk i jej książką *Ponemieckie (In den Häusern der anderen. Spuren deutscher Vergangenheit in Westpolen)*

Ponemieckie to błyskotliwa opowieść o losach domów, cmentarzy i rzeczy, od szaf po oleodruki. Karolina Kuszyk – sama „wychowana na ponemieckim” – tropi ślady, wczytuje się we wspomnienia osadników i przesiedleńców, a przede wszystkim rozmawia – z przedstawicielami trzech pokoleń ludzi mieszkających w ponemieckich domach i korzystających z ponemieckich przedmiotów, ze zbieraczami i kolekcjonerami, z poszukiwaczami niemieckich skarbów, z regionalistami z ziem zachodnich i północnych odkrywającymi przedwojenną historię swoich małych ojczyzn. I zadaje pytania. Czym są dla nas ponemieckie rzeczy? Wdzięcznymi, lecz niewiele mówiącymi gadżetami w rodzaju obrazka z Aniołem Stróżem przeprowadzającym dzieci przez kładkę nad przepaścią? Obcymi śmieciami, na których rodzice i dziadkowie musieli się urządzać, bo nie mieli innego wyjścia? Jak bardzo dom ponemiecki musiał się napracować, żeby zasłużyć na miano polskiego? A co się stało z niemieckimi cmentarzami na ziemiach przyłączonych do Polski w 1945 roku?

Opowiadając o tym, jak biografie ponemieckich domów, rzeczy i cmentarzy spletały się z losami ich polskich spadkobierców od powojnia po współczesność, autorka zastanawia się także, czym jest dziś polskość i ile obcości potrafimy znieść w tym, co swoje.

Karolina Kuszyk, urodzona w 1977 roku w Legnicy, germanistka i polonistka, autorka, tłumaczka literatury niemieckiej i trenerka kompetencji międzykulturowych. Jej książka *Ponemieckie* ukazała się w 2019 roku w Wydawnictwie Czarne i wywołała burzliwą dyskusję na temat dziedzictwa niemieckiego w Polsce. W 2022 roku książka została przetłumaczona na język niemiecki. Karolina Kuszyk mieszka w Berlinie i na Dolnym Śląsku.

Prowadzenie: **dr Mateusz Hartwich**, kulturoznawca, Berlin

Środa, 19.04.2023, godz. 19:00

Forum Kultury Synagoga Görlitz, Otto-Müller-Straße 3, Görlitz

Wstęp: 8 / 5 €

Peryferie pamięci

Spotkanie autorskie z Karoliną Kuszyk i jej książką *Ponemieckie*

Prowadzenie: **dr Łukasz Tekiela**, historyk, Lubań

Piątek, 21.04.2023, godz. 17:00

Miejski Dom Kultury w Zgorzelcu, ulica Parkowa 1, Zgorzelec

Wstęp wolny

Znajoma nieznajoma. Jak pisać o Ukrainie? Spotkanie dla uczniów

Goście: Yuriy Gurzhy i Ira Peter

Wraz z rosyjskim atakiem na Ukrainę dn. 24 lutego 2022 roku w centrum zainteresowania opinii publicznej znalazł się kraj, o którym wielu z nas do tej pory wiedziało niewiele. Fakt, że Ukraina jest młodym, nowoczesnym i dynamicznym państwem o ciekawych, ale niełatwych historycznych powiązaniach z Europą, a zwłaszcza z Polską i Niemcami, długo przysłaniany był przez stereotypy o dalekim nieznanym kraju w cieniu Rosji.

W rozmowie z dziennikarką i blogerką Iry Peter, która w 2021 roku gościła jako pisarka miejska w Odessie, oraz urodzonym w Charkowie autorem, muzykiem i DJ-em Yurijem Gurzhy uczniowie będą mieli okazję dowiedzieć się więcej o życiu i pracy twórczej w Ukrainie oraz zadać pytania ułatwiające uprządkowanie historycznych i politycznych faktów związanych z trwającą tam wojną.

Prowadzenie: **dr Carsten Schmidt**, nauczyciel z Wolnego Gimnazjum Protestanckiego w Görlitz

Czwartek, 20.04.2023, godz. 10:00

Szkoła Augustum-Anne-Gymnasium Görlitz, Annengasse 4, Görlitz

Wstęp wolny

Uroczyste otwarcie Dni Literatury nad Nysą 2023

z udziałem Octaviana Ursu, Nadburmistrza Miasta Görlitz i Rafała Gronicza, Burmistrza Miasta Zgorzelec

Kosmos Ukraina

Dyskutują Yuriy Gurzhy, Ira Peter i Ziemowit Szczerek

Do niedawna wielu z nas nie zaprzątało sobie głowy Ukrainą, jej historią, teraźniejszością i przyszłością. Zmieniło się to wraz z rosyjskim atakiem na sąsiada dn. 24 lutego 2022 roku. Z dnia na dzień Ukraina stała się istotna, zmieniła swoje znaczenie i pozycję, przestała być peryferią i zaczęła być centrum zarówno na naszej mentalnej mapie, jak i ośrodkiem skupiającym na sobie uwagę opinii publicznej. Wojna w Ukrainie skonfrontowała nas z niebanalnym i pełnym kontrastów krajem, którego prawdziwe oblicze „po upadku żelaznej kurtyny zostało przykryte warstwą klisz i projekcji” (Jens Bisky).

Wraz z przybyciem ukraińskich uchodźców do Polski i Niemiec, wojna zagościła również w naszym codziennym życiu. Z czasem pomiędzy gestami bezinteresownej chęci pomocy zaczęły pojawiać się uczucia gniewu i wstydu z powodu pobłażliwej postawy Europy wobec rosyjskiego agresora oraz zdumienie wobec stosunku niektórych niemieckich intelektualistów wobec Rosji. Nawet jeśli inne wiadomości zaczynają stopniowo wypierać z mediów doniesienia o wojnie w Ukrainie, trwa ona nadal i towarzyszy dzień po dniu milionom ludzi.

Z Yuriyem Gurzhy, Iry Peter i Ziemowitem Szczerekiem chcemy rozmawiać o tym, jakie przeżycia i doświadczenia łączą ich z Ukrainą, jak wojna zmieniała ich życie oraz jaki wpływ ma na ich pracę twórczą.

Yuriy Gurzhy, urodzony w 1975 roku w Charkowie (Ukraina), jest autorem, muzykiem, producentem i prezenterem radiowym. Wraz z pisarzem Władimirem Kaminerem był twórcą legendarnego cyklu imprez kulturalnych pt. „Russendisko” w Berlinie. Nad ostatnimi swoimi albumami Yuriy Gurzhy pracował w Ukrainie. W 2020 roku wydał *The New Donbass Symphony*, cykl piosenek z miast ukraińskiego Donbasu. W 2021 roku z pisarzem Serhijem Zhadanem nagrał album *Fokstroty*. Od lutego 2022 roku prowadzi kolumnę o wojnie w Ukrainie w berlińskiej gazecie *Der Tagesspiegel*.

Ira Peter, urodzona w 1983 roku w Celinogradzie, obecnie Astana (Kazachstan), pracuje jako niezależna dziennikarka i publikuje między innymi w *ZEIT online*. W swoich artykułach, mediach społecznościowych i projektach kulturalnych w Niemczech i w Ukrainie zajmuje się głównie powiązaniem historycznymi między Rosją a Niemcami. W 2021 roku spędziła pięć miesięcy w Odessie jako pisarka miejska Niemieckiego Forum Kultury Europy Środkowej i Wschodniej. Za prowadzony w tym czasie blog została wyróżniona w 2022 roku nagrodą Golden Blogger Award.

Ziemowit Szczerek, urodzony w 1978 roku w Radomiu, jest autorem książek i dziennikarzem zafascynowanym wschodem Europy i stereotypami o niej. W ramach uroczystego otwarcia Dni Literatury nad Nysą autor przedstawi fragmenty swojej najnowszej książki *Wymyślone miasto Lwów* (2022), w której porusza się śladami ukraińskiej, polskiej, galicyjskiej, habsburskiej, żydowskiej, europejskiej i postradzieckiej tożsamości Lwowa.

Prowadzenie: **Marcel Beyer**, pisarz, Drezno

Po spotkaniu **Meet & Greet** z muzyką **Yuriya Gurzhy**

Czwartek, 20.04.2023, godz. 19:00

Forum Kultury Synagoga Görlitz, Otto-Müller-Straße 3, Görlitz

Wstęp wolny

Kosmos prowincja

Spotkanie autorskie z Ziemowitem Szczerkim i Thomasem Weilerem

Jego pasją jest prowincja, margines, krawędź, nietuzinkowe miejsca, w których Polska wydaje się najbardziej polska, a Wschód najbardziej wschodni. W swoich powieściach Ziemowit Szczerek jest zawsze on the road, zawsze w drodze, napędzany tęsknotą za czymś nieokreślonym, zawsze w poszukiwaniu „słowiańskiej duszy” (Jens Bisky).

W *Przyjdzie Mordor i nas zje, czyli tajna historia Słowian* (2017) autor wysyła swojego bohatera, dziennikarza Łukasza, na dawne ziemie polskie w Ukrainie. Tam Łukasz konfrontuje się z własną arogancją i ignorancją w stosunku do „Dzikiego Wschodu” – ale i z ukraińskimi uprzedzeniami wobec polskich turystów, którzy przyjeżdżają na Kresy, by „wyciąć kości przodków”. Świetna książka o różnicach kulturowych i gorzka satyra na temat debat tożsamościowych ostatnich dekad.

W *Siódemce* (2014) Paweł, dziennikarz portalu internetowego specjalizującego się w fake newsach, udaje się starą Vectrą z Krakowa do Warszawy. W dzień Wszystkich Świętych, najbardziej polski ze wszystkich dni, zmierza słynną drogą krajową nr 7, zwaną „królową polskich szos” i dzielącą Polskę na dwie połowy, w samo serce ciemności. Po drodze Paweł spotyka szemrane postaci i miejsca, napotyka także na nacjonalizm, szowinizm i megalomanię – demony, które sięją spustoszenie nie tylko na polskiej prowincji.

Ziemowit Szczerek, urodzony w 1978 w Radomiu, pracuje jako pisarz, tłumacz i dziennikarz. Publikuje m.in. w *Gazecie Wyborczej*, *Polityce* i *Krytyce Politycznej*. Zajmuje się Europą Środkową i Wschodnią oraz dziwactwami geopolitycznymi, historycznymi i kulturowymi. Jeździ po dziwnych miejscach i pisze o tym. Do jego ulubionych miejsc należy Ukraina. Laureat Paszportu *Polityki*, nominowany m.in. do Nagrody Literackiej Nike i Nagrody Literackiej Europy Środkowej Angelus.

Thomas Weiler, urodzony w 1978 roku w Schwarzwaldzie, studiował przekład literacki w Lipsku, Berlinie i Sankt Petersburgu. Tłumaczy literaturę dziecięcą i piękną z języka polskiego, rosyjskiego i białoruskiego, m.in. utwory Ziemowita Szczerka. W 2019 roku został odznaczony Nagrodą im. Karła Dedeciusa. Thomas Weiler mieszka z rodziną w Markkleeberg koło Lipska.

Prowadzenie: **Dorota Danielewicz**, publicystka i autorka, Berlin

Piątek, 21.04.2023, godz. 20:00

Forum Kultury Synagoga Görlitz, Otto-Müller-Straße 3, Görlitz

Wstęp: 8 / 5 €

Wrocław ocalałych

Premiera niemieckiego tłumaczenia z udziałem autorki Mieczysławy Wazacz

Wrocław ocalałych to historia dorastania polsko-żydowskiej dziewczynki w świecie przesiedleńców i ocalałych z Zagłady w pierwszych powojennych latach w polskim Wrocławiu. Rzeczywistość widziana oczami dorastającego dziecka jest brutalna, poruszająca, a jednocześnie pełna uroku. Horyzont głównej bohaterki zdominowany jest przez nieświadomiony konflikt z matką, typ współczesnej Matki Courage, która na straszne doświadczenia pod niemiecką okupacją reaguje odwróceniem się od judaizmu i parciem ku lepszemu. Autobiograficzna narracja czerpie także z innych autentycznych losów pierwszej fali osadników na tzw. Ziemiach Odzyskanych, losów sięgających w przeszłość i trwających do dziś.

Książka ukazała się w języku polskim w 2018 roku nakładem wydawnictwa Fraza w Rzeszowie. Muzeum Śląskie w Görlitz wydaje niemiecki przekład autorstwa Hansa Gregora Njemza specjalnie na tegoroczne Dni Literatury nad Nysą w Görlitz-Zgorzelcu.

Mieczysława Wazacz, urodzona w 1942 roku w Mytnicy koło Lwowa, absolwentka Łódzkiej Szkoły Filmowej, od ponad 50 lat mieszka i pracuje w Londynie. Jej najnowszy film dokumentalny *Album Hansa 1934–1938 (Das Album von Hans 1934–1938)* dostępny jest w języku niemieckim na kanale YouTube Muzeum Śląskiego w Görlitz. Mieczysława Wazacz jest autorką sztuk telewizyjnych i teatralnych (m.in. *Messiaen i jego anioł*), a także opowiadań publikowanych w Polsce i Wielkiej Brytanii.

Prowadzenie: **Prof. dr hab. Jan Wolski**, Rzeszów

Wprowadzenie: **Agnieszka Bormann**, prowadząca Referat ds. kultury Śląska przy Muzeum Śląskim w Görlitz

Wydarzenie organizowane przez Referat ds. kultury Śląska przy Muzeum Śląskim w Görlitz

Sobota, 22.04.2023, godz. 16:00

Forum Kultury Synagoga Görlitz, Otto-Müller-Straße 3, Görlitz

Wstęp wolny

Regiony wobec wyzwań. Przykład Zagłębia Ruhry, Łużyc i Górnego Śląska

Goście spotkania: dr Julia Gabler, Jan Opielka i Gregor Sander

Transformacja strukturalna jest jednym z najmłodniejszych tematów ostatnich lat. Pojęciem tym określa się długotrwałe przemiany w dziedzinie gospodarki i społeczeństwa. Na wschodzie i zachodzie Niemiec oraz w Polsce przemiany strukturalne dotyczą szczególnie obszarów, które przez stulecia były przekształcane i eksploatowane przez przemysł, głównie wydobywczy, jak również tych terenów poza ośrodkami miejskimi, które powszechnie uważane są za strukturalnie nieatrakcyjne. Zachodzące codziennie i zwykle niezauważalne zmiany strukturalne stają się widoczne, odczuwalne i namacalne zwłaszcza w okresach większych przełomów i kryzysów. Ich konsekwencją są z jednej strony bezrobocie i emigracja, z drugiej zaś rozwój nowych potencjałów regionalnych. Spotkanie ma za cel porównanie procesów transformacji na różnych etapach na przykładzie trzech europejskich regionów: Zagłębia Ruhry, Łużyc i Górnego Śląska oraz analizę ich skutków dla społeczeństwa i kultury.

Dr Julia Gabler, urodzona w Rostoku w 1979 roku, studiowała nauki społeczne w Kolonii, Berlinie i Brukseli. Na Wyższej Szkole Zawodowej w Zittau/Görlitz kieruje programem studiów magisterskich „Zarządzanie zmianami społecznymi”. Prowadziła badania nad zmianami strukturalnymi na Łużycach. Doradza Łużyckiemu Zrzeszeniu przy Pełnomocniku ds. Równouprawnienia. Julia Gabler jest jedną z autorek publikacji *Damy radę. Transformacja na Łużycach (Wir machen das schon. Lausitz im Wandel)*.

Jan Opielka, urodzony w 1977 roku w Pyskowicach, dorastał w Niemczech, jest anglistą i politologiem. Pracuje jako dziennikarz i tłumacz, publikuje w niemieckich i polskojęzycznych mediach, m.in. w *Der Freitag*, *Die Furche* i *Przeglądzie*. Píše na tematy polityki i gospodarki Polski i Niemiec, ponadto na tematy filozofii, religii i literatury. Mieszka na Górnym Śląsku.

Gregor Sander, urodzony w 1968 roku w Schwerinie, z wykształcenia ślusarz i pielęgniarz, studiował medycynę, germanistykę i historię. Jego debiutancka powieść *Nieobecny (Abwesend)* była nominowana do nagrody German Book Prize. Na kanwie jego powieści *Co by było gdyby (Was gewesen wäre)* został nakręcony film o tym samym tytule w wybitnej obsadzie. Akcja jego najnowszej książki *Lenin na Schalke (Lenin auf Schalke)* dzieje się w Gelsenkirchen, mieście, które prowadzi we wszystkich negatywnych niemieckich statystykach i którego przeszłość leży 1000 metrów pod ziemią.

Prowadzenie: **Cornelius Pollmer**, dziennikarz, Lipsk

Sobota, 22.04.2023, godz. 20:00

Forum Kultury Synagoga Görlitz, Otto-Müller-Straße 3, Görlitz

Wstęp: 8 / 5 €

Śląsk. Krajobraz ucieczki i schronienia

Spotkanie z Christiane Hoffmann (*Wszystko, czego nie pamiętamy*) i Andrea F. Behr

Przez długi czas temat II wojny światowej i przymusowej migracji Niemców był w wielu rodzinach tematem tabu, o którym nie mówiło się wiele lub nie mówiło się wcale. Dawna ojczyzna na Wschodzie, czy to na Śląsku czy to na Pomorzu, została bezpowrotnie utracona i leżała teraz w odległym, obcym kraju. Wielu Niemców przez długie lata nie mogło oswoić się z nową rzeczywistością. Trauma utraty ojczyzny przekazywana była kolejnym pokoleniom. Wiele ran przez lata pozostało otwartych, większość pytań stawianych przez dzieci i wnuki bez odpowiedzi.

75 lat po opuszczeniu Różyny, małej wsi na Dolnym Śląsku, przez swojego ojca, Christiane Hoffmann postanowiła udać się jego śladami i przejść drogę jego ucieczki z 1945 roku. Wędrując pieszo przez Polskę i Czechy podążała tropem historii i prowadziła rozmowy z ludźmi i z samą sobą. Jej książka przypomina o tragicznych wojennych losach i transportuje pamięć o ucieczce i wypędzeniu do rzeczywistości XXI wieku, przeplata historię rodziny z wielką historią, relacje naocznych świadków z opowieściami spotkanych na drodze ludzi. To bardzo osobista książka, napisana w poszukiwaniu własnego ojca i wypieranej przez niego historii.

Christiane Hoffmann, urodzona w 1967 roku w Hamburgu, studiowała slawistykę, historię Europy Środkowo-Wschodniej i dziennikarstwo we Fryburgu, Leningradzie i Hamburgu, przez wiele lat pracowała dla *Frankfurter Allgemeine Zeitung* i *Der Spiegel*. Od 2021 roku jest pierwszym zastępcą rzecznika prasowego Rządu Federalnego. Przodkowie Christiane Hoffmann ze strony ojca pochodzą z Dolnego Śląska, rodzina matki zaś z Prus Wschodnich. Jej wydana w 2022 roku książka *Wszystko, czego nie pamiętamy* (*Alles, was wir nicht erinnern*) była bestsellerem tygodnika *Der Spiegel* w kategorii non-fiction.

Andrea F. Behr, urodzona w 1975 roku w Görlitz, studiowała zarządzanie i ekonomię na Uniwersytecie w Lipsku, mieszkała w USA, Francji, RPA i Szwajcarii. Pracowała w Komisji Praw Człowieka ONZ oraz w Stałym Przedstawicielstwie Republiki Federalnej Niemiec przy OECD. Była prezesem spółki komunalnej Europastadt Görlitz/Zgorzelec GmbH w zakresie turystyki, marketingu i rozwoju biznesu. Obecnie jest doradcą w łżyckim projekcie badawczym Niemieckie Centrum Astrofizyki.

Andrea Behr jest wnuczką Elisabeth Peuker, z domu Scholz, pochodzącej tak jak rodzina Christiane Hoffmann z Różyny na Dolnym Śląsku. Dziadkowie Andrei Behr i ojciec Christiane Hoffmann opuścili swoją śląską ojczyznę w tym samym konwoju ucieczkowym w styczniu 1945 roku.

Tematem spotkania jest historia obu rodzin oraz temat ucieczki i wypędzenia Niemców po II wojnie światowej w dyskursie publicznym RFN i NRD.

Prowadzenie: **dr Andreas Kossert**, historyk, Berlin

Niedziela, 23.04.2023, godz. 16:00

Forum Kultury Synagoga Görlitz, Otto-Müller-Straße 3, Görlitz

Wstęp: 8 / 5 €

Kosmos emigracja

Pokaz filmu *Schocken. Niemiecka biografia* (IL/D 2021, reż.: Noemi Schory, 82 min, niem. wersja językowa)

Salman Schocken, żydowski przedsiębiorca z okolic Poznania, zakłada w 1904 roku w saksońskim Zwickau sieć domów towarowych. Jego celem jest zrewolucjonizowanie stylu życia zwykłych ludzi za pomocą nowoczesnego wzornictwa. Architekt Erich Mendelsohn buduje na jego zlecenie kolejne w Norymberdze, Stuttgarcie i Chemnitz. Wkrótce do jego imperium należą 22 domy towarowe. Schocken wykorzystuje swój ekonomiczny sukces, by realizować humanistyczną wizję stawiającą kulturę w centrum rozwoju człowieka, dając tym samym Żydom namiastkę kulturalnej ojczyzny. Jako samouk staje się wybitnym koneserem literatury i kolekcjonerem książek. W 1929 roku zakłada „Instytut Badań nad Hebrajską Poezją”, a w 1931 roku wydawnictwo Schocken Verlag w Berlinie, który wydaje m.in. dzieła Franza Kafki. Jako mecenas sztuki wspiera licznych żydowskich pisarzy i uczonych. Naziści konfiskują najpierw jego domy towarowe, a potem wydawnictwo. Salman Schocken emigruje do Palestyny i przejmuje tam dziennik *Haaretz*, którym do dziś kieruje jego wnuk Amos.

W filmie *Schocken. Niemiecka biografia* (*Schocken. Ein deutsches Leben*) Noemi Schory przedstawia dorobek jednego z najbardziej wizjonerskich i kulturalnie zaangażowanych przedsiębiorców XX wieku. Jej film to wielowarstwowy filmowy portret budujący most między przeszłością a teraźniejszością.

Wprowadzenie: **dr Magdalena Gebala**, Niemieckie Forum Kultury Europy Środkowej i Wschodniej, Poczdam

Niedziela, 23.04.2023, godz. 19:00

Forum Kultury Synagoga Görlitz, Otto-Müller-Straße 3, Görlitz

Wstęp: 6 / 4 €

